

UOT 821.222.1.

Xuraman HƏSƏNOVA

AMEA Nizami Gəncəvi adına
Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin dissertantı
xura73@mail.ru

FAYİZ DƏŞTİSTANININ DÜBEYTİLƏRİNİN MÖVZU XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Açar sözlər: *Fayiz Dəştistani, dördmisralı şeir, dübeyti, tərənə, şərvə*

Key words: *Fayiz Dashtistani, dubeyti, Persian lyrical poem of four verse lines, tarane, sharve*

Ключевые слова: *Фаиз Даштистани, персидские народные четверостишия, дубейти, таране, шарвэ*

Giriş. Yüzdillərdir Qədim Şərqin əlvan söz dünyasında İran xalqları tərəfindən yaradılan zəngin poetik irs həm bədii cazibəsi, həm də mənəvi-fəlsəfi siq-ləti ilə öz üstün məqamını qorumaqdadır. Bu ədəbi nümunələri dünya söz sənəti inciləri sırasına qatan, onları ən qiymətli bədii-estetik zövq qaynağına çevirən, bəşəri şöhrət və sevgi qazandıran da bu şeiriyyətin cövhərində yatan mənəvi dolğunluq – xalq hikməti və müdrik düşüncədir. Bu nəhəng poetik xə-zinənin ilkin qaynaqlarına baş vuranda qarşımızda həmin ərazidə yaşamış xalq-ların bədii təfəkkür məhsulu olan çeşidli folklor sənəti nümunələri sıralanır. Yazılı ədəbiyyatdan xeyli əvvəl şifahi şəkildə meydana gələn, ağızdan-ağıza keçərək yayılan xalq yaradıcılığı örnəklərində hər bir xalqın mənəvi dünyasının gizli-aşkar nişanələri parlayır. İnsanların həyat baxışları, dünyadərki zamanla sözə çevrilərək minilliklər boyunca yaşayan şeir, nağıl, nəğmə şəklində təcəs-süm edib.

Dübeyti, yaxud tərənə adı ilə məşhur olan dördmisralı fars şeir növü də ön-cə şifahi yaradıcılıq məhsulu kimi meydana gəlib, zaman ötdükcə klassik ədə-biyyatla üzvi şəkildə inkişaf edib, qaynayıb-qarışıb və yazılı poeziyanın ən iş-lək janrlarından birinə çevrilib. Yazılı ədəbiyyatda dübeytiyə X əsrdə Mahmud Vərraq, Şəhid Bəlxı kimi şairlərin poeziyasında rast gəlinir. Bəndər Razi, Ruzbehani Şirazi və başqalarının yaradıcılığında bu poetik forma bir az da cila-lanıb, təkmilləşib [2, s.96]. Dübeytinin yazılı ədəbiyyatda ən kamil və sevilən örnəkləri isə XI yüzildə yaşayıb-yaratmış böyük söz və sonsuz eşq sahibi hə-mədanlı Baba Tahir Üryanın qələmindən çıxıb. Sonrakı dövrlərdə bu ədəbi yo-lun ardıcılı olan onlarla dübeytiçi şair sənət meydanına atılıb və hər birindən zəngin ədəbi irs yadigar qalıb. Xalqın şifahi poeziya ümmanından bəhrələnə-rək, xalq ruhuna sadıqlığını qoruyaraq yaratdığı ədəbi nümunələrlə böyük el sevgisi qazanan Fayiz Dəştistaninin adı öz dövrünün ən məşhur dübeyti şairi kimi poeziya tarixini şərəfləndirib. Fayizin ilahi şairlik təbi, fitri söz istedadı imkan verirdi ki, qələm toxundurduğu hər mövzuda sənət hünərləri yarada bil-sin. Onun zərif duyğularla dolu poeziyasının dərin qatlarında bəşəri qayğılarla yüklənmiş fikir və söz adamının ürək çırpıntıları eşidilir.

Fayiz Dəştistaninin fars ədəbiyyatı tarixindəki yeri. Fayiz Dəştistaninin yaradıcılığı, bədii irsi ilə bağlı məsələlərdə olduğu kimi, bioqrafiyası ilə bağlı rəqəmlərdə də bəzi qeyri-dəqiqliklərə rast gəlinir. Əsl adı Zayer Məhəmməd Əli olan, İranın cənubunda, Buşəhrin Dəşti bölgəsinin Kordəvan kəndində doğulan şairin doğum ili müxtəlif mənbələrdə hicri-qəməri tarixi ilə 1250, 1252, 1253 (miladi tarixlə 1832, 1834, 1835) kimi göstərilir. Bu qeyri-dəqiqlik şairin vəfatı ilə bağlı məlumatlarda da özünü göstərir. Bəzi qaynaqlarda onun 70, bəzilərində 80 il ömür sürdüyü bildirilir. Bütün həyatını doğma kəndində yaşayan şair yalnız bir-cə dəfə – Kərbəla ziyarətinə gedərkən Dəştidən çıxıb. Vəfatından bir neçə ay sonra nəşi çıxarılarq öz vəsiyyətinə uyğun Nəcəf şəhərində dəfn olunub [5].

Böyük rus şərqşünası A.A.Romaskeviçin fars dördmisralı şeir növləri ilə bağlı araşdırmalarında F.Dəştistaninin əslən İranın cənubunda “rəislər” (“başçı”, “rəhbər”) adlandırılan yerli nüfuzlu zümərəyə mənsub olduğu haqda məlumatlara rast gəlirik [4, s.343]. Məhəmməd xan Dəştinin, Axund Kəbqaninin müasiri olan Fayiz uşaqlıqdan mükəmməl Quran təhsili alıb və bu fakt onun bütün yaradıcılığında öz izini qoyub. Fayizin ibtidai təhsil aldıqdan sonra Məhəmməd xan Dəştinin sarayında yaşayaraq (Məhəmməd xan qətlə yetirilənə qədər) ondan həm elm, həm də şeir qoşmağı öyrəndiyi haqda qeydlər var [6].

Öz zamanının poeziya mühitinin dübeyti janrında mübahisəsiz olaraq birincisi sayılan Fayiz, təbii ki, özü də bu üstün mövqeyindən xəbərdar idi ki, bu əminliyin ifadəsini şairin bəzi dübeytilərində də görürük:

نه هر بالانشینی ماهتاب است
نه هر سنگ و گلی در خوشاب است
نه هر کس شعر گوید فایز است او
نه هر ترکی زبان افراسیاب است

*Yüksəkdən görünən hər parıltı ay işığı deyil,
Hər daş təmiz sudan çıxmış inci deyil,
Hər şeir qoşan Fayiz deyil,
Hər türkcə danışan Əfrasiyab deyil [4, s.343].*

Şübhə yox ki, bu əminliyə əsas verən amillər var idi. Əvvəlcə Fayizin söz sənətindəki mövqeyinə aydınlıq gətirək. İranın cənubunda tərənədən – dübeytidən söz düşəndə ilk olaraq Fayizin – Baba Tahirdən sonra bu janrın ən gözəl, ən hissiyyatlı və qalıcı nümunələrini yaradıb yadigar qoymuş söz ustasının adı dilə gəlir. Bütün ömrü boyu xalqın içində yaşayıb həm məsafəcə, həm də qəlbən xalqa yaxın olan şairin qələmindən çıxan hər beyt, hər şeir nəhəng insan kütləsinin dilinin əzbərinə çevrilir, müəllifinə qədərsiz sevgi və məşhurluq gətirirdi. Ən incə mətləbləri, ən dərin duyğuları da xalq ruhuna yaxın sadə, anlaşılan bir dillə çatdıran, insan qəlbinin rəsmiini son dərəcə həssaslıq və ehtiyatla seçilmiş sözlərlə çəkən şair elə bu məharətinə görə xalqdan “əfsungər-e delha” (“qəlblərin ovsunçusu”) kimi yüksək bir ad qazanmışdı [7]. Doktor Fərhad Gorginpurun söylədiyi kimi: “Fayiz həтта yazmaq və oxumaq birməyən adamların da doğma şairidir. Onlar Fayizi gözlə, yazıyla, kitabla yox, qulaqla, yəni eşitməklə tanıyıblar” [8].

Fayiz Dəştistaninin ədəbi şəxsiyyəti, yaradıcılıq istiqaməti və yolu ilə bağlı müəyyən mübahisələrə yol açan fikirlər də var. Fayiz şifahi poeziya ənənələri zəminində, xalq şeiri üslubunda yaratdığı dübeytiləri üçün hər cür qəlizlikdən uzaq, sadə deyim və anlaşıqlı ifadə tərzini seçmişdi. Fayiz tədqiqatçıları məhz bu səbəbdən də bəzi yazılarda onun təfəkkür və idrakdan məhrum sadəcil bir kəndli kimi tanımaq cəhdlərini qətiyyənlə yolverilməz hesab edir, nüfuzlu bir ailədə doğulan, Quran müfəssiri kimi yetişən, dövrünün elmlərinə vafiq olan, Firdovsi və Hafiz yaradıcılığını dərinlən bilən bir şairin bu cür təqdimatını kökündən yanlış sayır, əksinə, Fayizin böyük eşq və irfan şairi olması fikrində ısrar edirlər [9]. Tədqiqatçı alim Seyid Qasım Yahüseyninin bu məqamla bağlı fikirlərinə diqqət cəkkək: “Mənim və eyni zamanda bir neçə həmkarımın fikrincə, İran ədəbiyyatı tarixində rübai-dübeyti yaradıcılığının zirvəsini əks etdirən bir üçbucaq cəksək, onun birinci bucağı Ömər Xəyyamın, ikincisi Baba Tahirin və üçüncü bucağı Fayiz Dəştistaninin olacaq” [17].

Fayiz Dəştistani ilə Baba Tahirin – bu iki dübeyti ustasının yaşadığı dövrlər arasında yeddi əsrlik zaman məsafəsi var. Ancaq duyğu yaxınlığı, ruh bənzərliyi, üslub oxşarlığı o həddədir ki, Əbdülməcrid Zəngüynin yazdığı kimi, təxəllüs olmasa, bəzi dübeytilərin kimin qələmindən çıxdığını təyin etmək çətin olar [13]. Faizin Baba Tahirə bəhrələndiyi şəksizdir. “O, ölməz klassikin ayrı-ayrı beytlərini, misralarını, ifadələrini hərdən-hərdən bütöv şəkildə iqtibas edərək dübeytilərini onların üzərində qurur” [3, s.12].

Cənubda tərənə sözünün Fayizlə bağlılığı o həddə çatmışdı ki, dildən-dilə düşüb kəndbəkənd, şəhərbəşəhər yayılan, müəllifi bilinməyən bəzi dübeytiləri də Fayizin adıyla bağlayıblar. Bəzən də əksinə, Fayizə məxsusluğu şübhə doğurmayan tərənələr folklor nümunəsi kimi təqdim olunub. Məsələn, Fayizin bu məşhur dübeytisi folklorə aid kitablarda, dərsliklərdə şifahi ədəbiyyat nümunəsi kimi verilib, yalnız kiçik bir fərqlə: üçüncü misradakı “Fayiz” sözü “aşiq” sözü ilə əvəzlənib, bəzi musiqi mətnlərində isə həmin yerdə “bərayəm” (“mənim üçün”) ifadəsi işlənib [10].

خودم اینجا دلم در پیش دلیر
خدایا این سفر کی میرود سر
خدایا کن سفر اسون به فائز
که بیند بار دیگر روی دلیر

*Özüm burdayam, ürəyim dilbərin yanında,
İlahi, bu səfər nə vaxt sona yetəcək?
İlahi, bu səfəri Fayiz üçün asanlaşdır ki,
Dilbərin üzünü bir daha görə bilsin.*

Bir məqam da maraqlıdır ki, Fayiz Dəştistaninin, demək olar, bütün dübeytilərində müəllifin təxəllüsünə rast gəlirik. Fayizdən əvvəl və sonrakı dübeytiçi şairlərdə təxəllüsün verildiyini görmürük. Doktor Əhməd Mohseni “Təxəllös dər ədəbiyyat-e farsî” adlı məqaləsində yazır ki, klassik ədəbiyyatda təxəllüsə, əsasən qəzəl və qəsidə janrlarında yazılmış əsərlərdə, həmçinin bəzi hallarda məsnəvilərdə rast gəlinir. Kiçikhəcmli şeir növlərində müəllif nadir hallarda öz adını xatırladır. Rübaidə bunu görmürük, yalnız Xəyyamın bir neçə rübaisi istisnadır. Dübeytiyə gəlcə, Baba Tahirin şeirlərində müəllifin adına rast

gəlmirik, lakin Fayiz Dəştistaninin dübeytilərində təxəllüs verilir [11]. Bu, çox vaxt üçüncü, bəzən də dördüncü misrada olur, hətta bəzən bir dübeytidə şair iki dəfə təxəllüsünü xatırladır:

خبر آمد که دشتستان بهاره
زمین از خون فایز لاله زاره
خبر بر دلبرزارش رسانید
که فایز یک تن و دشمن هزاره

*Xəbər gəldi ki, Dəştistanda bahardır,
Yer Fayizin qanından lələzara dönüb,
Bu xəbəri dilbərə çatdırın ki,
Fayiz təkdir, düşmən min.*

Fayiz Dəştistani irsinin əsasını təşkil edən dübeytilərin sayı müxtəlif mənbələrdə 134, 279, 282 və 332 kimi göstərilir. Fayiz tədqiqatçılarından olan iranlı alim doktor Kazım Məhəmmədin tərtib etdiyi “Təraneha-ye Faez Dəştistani” adlı kitabda isə müəllif şairin 345 dübeytisini toplamağa müvəffəq olub [3, s.2]. Əldə olunan dübeytilərin təhlili göstərir ki, Fayiz bu şeir növü ilə təxminən 40-50 yaşlarından sonra məşğul olmağa başlayıb. Şair təxminən 70 dübeytisində qocalıqdan, gücsüzlük və zəiflikdən şikayətlənir, cavanlığın əldən getməsindən təəssüflənir, yeddi dübeytidə isə ölümün yaxında olmasından bəhs edir [16].

سحر، دل نالهای زار میکرد
چنان که دیده را خونبار میکرد
شکایت های ایام جوانی
به فایز یک به یک اظهار می کرد

*Səhər ürək elə nalələr çəkirdi ki,
Gözlərimi qana boyayırdı.
Cavanlıq çağlarının şikayətlərini
Bir-bir Fayizə danışırıd.*

Fayiz dübeytilərinin mövzu əlvanlığı. A.A.Romaskeviç qeyd edir ki, ucqar əyalətlərdəki, kəndlərdəki həyat məzmunu etibarilə o qədər də rəngarəng deyil, bu səbəbdən də burada yaranan şeirlərdə aktual həyatı məsələlərə, güzəranla bağlı elementlərə, demək olar ki, rast gəlinmir. Çoxçalarlı ictimai motivlər, siyasi məzmunlu əsərlər əsasən mərkəzlərdə, böyük şəhərlərdə yaranır. Bu baxımdan Fayiz dübeytilərinin məzmununu “sevgi izharları, sevgilinin ayrılığından şikayət və itirilmiş gəncliyin xiffəti” təşkil edir [4, s.35]. Bununla yanaşı, Fayiz yaradıcılığında bəzən daha dərin, bəzən də ötəri şəkildə təcəssüm edən ictimai motivlər diqqətdən qaçmır. Heç şübhəsiz, xalq kütlələrinin sevimlisi olan, xalqın içində yaşayıb onun gün-güzəranına, həyat tərzinə, kədərinə yaxın olan Fayiz xalqın dərdlərinə biganə qala bilməzdi. Doktor Fərhad Gorginpur “Faez və şərvexani dər mənateğ-e Cənub” məqaləsində qeyd edir ki, Fayiz dübeytilərində rast gəldiyimiz تیره روزی نیکان (“yaxşılardan qara bəxti”) به جاه و مقام رسیدن ناکسان (“nakəslərin məqam və şöhrətə çatması”) və s. bu tipli etiraz

və şikayət kəlmələri tarix boyu əksər şairlərin yaradıcılığında yer alıb [19]. Fayiz də, öz növbəsində, insanlarda narahatlıq və narazılıq doğuran məsələləri poeziyaya gətirməklə, öz ictimai missiyasını yerinə yetirirdi. Fayiz zəmanə dərdlərini öz içindən keçirib təqdim edir, onları yanğıyla dilə gətirir və insanla yaşadığı zaman arasındakı ziddiyyətləri açıb göstərirdi. Bəzən içindəki üsyan və narazılıq nidaları daha kəskin şəkildə səslənirdi:

چرا خواهی که من آیم به غربت ؟
چرا باید کشم این رنج و محنت ؟
درازی عمر فایز این چنین شد
که لعنت بر چنین عمری به ذلت

*Niyə istəyirsən ki, mən qürbətə gəlim?
Niyə mən bu əzab və möhnəti çəkməliyəm?
Belə gətirdi, Fayizin ömrü uzun oldu,
Belə ömrə, belə zillətə lənət olsun.*

Fayiz qələminin başlıca səmti, Fayiz dübeytilərinin əsas mövzusu, təbii ki, eşqdır. Şərqin ənənəvi məhəbbət poeziyasının motivləri Fayizin poeziyasında da rəngarəng çalarlarla əks olunub. O da, öz sələfləri kimi, məhəbbəti ən ali hiss kimi tərənnüm edirdi, onun da lirik qəhrəmanı yarın cəfasından ah-zar edən, həsrətdən sizlayan, intizardan belə bükülən qəmli aşıqdır. Amma Fayiz şeirlərini bu qədər sevimli, oxunaqlı, qiymətli edən onun sənətkarlıq xüsusiyyətləridir, şairin söz meydanındakı məharətidir. Onun şeirlərində obrazlar canlı, hisslər tərəvətli, düşüncələr dərin və orijinaldır. Yəni “dərdlər köhnə, amma yanaşma tərzini təzədir” [19].

جفا از تو بتا! خون خوردن از من
ز تو جور و تحمل کردن از من
تو را با گریه فایز چه مطلب؟
دل از من، دیده از من، دامن از من

*Ey gözəl, cəfa çəkdirən sənsən, qan ağlayan mən,
Əzab verən sənsən, bunlara dözən mən.
Sən Fayizin göz yaşlarından nə istəyirsən?
Ürək də mənimdir, göz də mənimdir, ətək də.*

Fayiz real, dünyəvi məhəbbətin tərənnümçüsü idi. Lirik-fəlsəfi düşüncələr fonunda onun eşq kamilliyinə çatmaq arzusu duyulur. Fayiz sevgini ən uca, ən ali varlıq kimi, sevgilisini əlçatmaz büttək təsvir etsə də, onun məhəbbəti göy-də yox, yerdə qərar tutub. Bütün hiss və həyəcanlar, yaşantılar hamısı gerçəkdir, hər kəsə tanışdır. Eyni kədər, eyni hicran acısını, vüsəl həsrətini yaşayan hər kəs bu dərin, rəngarəng hisslər peyzajında özünü görə bilir.

بت نامهربان دیدی چها کرد
وفا کردیم و او باما جفا کرد
کسی از دلبر فایز نپرسید

که ناحق حکم قتل ما چرا کرد؟

*Gördünmü o etinasız gözəl nələr etdi,
Biz ona vəfalı olduq, o bizə cəfa çəkdi.
Bir kəs Fayizin dilbərindən soruşmadı ki,
Niyə haqsız yerə bizim qətlimizə fərman verdi.*

Fayiz dübeytilərindən gerçək insani duyğularla yaşayan, məhəbbət yolunda təlatümlərə düşən, eşq girdablarında çabalayan, əhvalı tez-tez dəyişən, gah ruhuna bədbinlik çökən, gah da həyatı sevən, gileylərini, istəklərini bəzən hündürdən, bəzən də pıçıltıyla dilə gətirən aşiq surəti boylanır.

میرنام جدایی ترسم ای دوست
که همچون مار بیرون آیم از پوست
مکش فایز که هجران کشت او را
تن مقتول آزدن نه نیکوست

*Ayrılıq sözünü dilinə gətirmə, ey dost, qorxuram,
İlan kimi öz qabığımdan çıxıram.
Hicran Fayizi öldürüb, sən də öldürmə,
Ölmüş bədəni incitmək yaxşı deyil.*

Fayizin poeziya dili sadə olduğu qədər də cazibəli, anlaşılan olduğu qədər də dərinidir. Şairin bədii təsvir və ifadə vasitələrindən məharətlə və yerində istifadə etmək bacarığı bu gözəlliyi və cazibəni birə-beş artırır. Fikrin qüvvətlənməsinə xidmət edən, nitqin emosionallığını və bədiiliyini bir az da artıran poetik fiqrlardan istifadə Şərq poeziya sənətində şair üçün bütün zamanlarda böyük hünər sayılıb. Faiz dübeytilərində təşbeh, təkrir, istiarə kimi fiqrların ustalıqla və həssaslıqla işlənmiş çoxsaylı nümunələri ilə qarşılaşıırıq.

قدت گل، قامتت گل، کفش پاگل
سخن گل، معرفت گل، مدعا گل
به گل چیدن برون شد یار فایز
سرو گردن گل و نشو نما، گل

*Qəddin gül, qamətin gül, ayağındakı başmaq gül,
Sözün gül, mərifətin gül, arzu-istəyin gül,
Fayizin yarı gül dərməyə çıxdı,
Başı gül, boynu gül, görünüşü gül.*

Bu dübeytidə şair گل (gül) sözündən məharətlə istifadə etməklə təkririn gözəl nümunəsini yaradıb. Bütün misralarda səslənməklə doqquz dəfə işlənən bu söz şeirdəki melodikliyi daha da artırır, ifadələrin quruluşuna ritmiklik gətirir.

Fayizin dübeytilərində daha çox rast gəldiyimiz poetik fiqrlardan biri də təcnisdir ki, şəkilcə eyni, mənaca müxtəlif olan sözlərin şeirdə istifadəsi yolu ilə yaranır. Fayizi dübeytidə təcnisin ən böyük ustalarından hesab edirlər.

دل من حالت پروانه دارد
به آتش سوختن پروا ندارد
دل فایز چو مرغ پر شکسته
به هر جا کو فتد پروا ندارد

*Mənim ürəyim pərvanə halındadır,
Odlara yanmaq qorxusu yoxdur,
Fayizin ürəyi qanadı sınımış quş kimi hara düşürsə,
Qalxmağa təqəti yoxdur.*

Bu dübeytidə birinci, ikinci və dördüncü misraların sonunda səslənən və hər birində fərqli mənalar ifadə edən “pərvane darəd” ifadəsi tam tənqisə nümunədir.

Fayiz yaradıcılığında şərvə. İranın cənubunda, Fayiz Dəştistaninin vətəni olan Buşəhrdə hələ lap qədimdən “şərvə” adlı musiqi janrı məşhur olub. Bölgə insanların həyat nəğməsi adlandırılan bu musiqi hər bir cənublunun beşikdən qəbrədək eşitdiyi doğma sədadır [20]. Şərvə bir ifaçı tərəfindən yangılı avazla oxunan qədim musiqi növüdür, başqa sözlə desək, musiqili dübeytidir. Dehxodanın “Lügətnamə”sində bu barədə oxuyuruq: “Şərvə – İranın cənubunda, xüsusən də Buşəhr və Hörmözqan vilayətlərinin musiqisində ifa növüdür ki, bəzən ona “şəhri” də deyilir” [12]. Sasanilər dövründə “çərvə” və “çərvək” adı ilə oxunan bu nümunələr sonradan Buşəhrin bəzi bölgələrində “hacıyani” və “şənbeyi” kimi adlarla da təqdim olunub. Şərvə üçün, əsasən, aşiqanə məzmunlu, hicran-vüsəl motivləri ilə zəngin dübeytilər seçilir və “Dəşti” və “Şüştər”in mayəsində oxunurdu. Onlarda qəm motivini, yangını artıran isə məhz musiqidəki ritmdir. Mərsiyə tipli oxumalara bənzəsə də, şərvə dübeyti qəlibindədir. A.A.Romaskeviç yazır: “Hələ erkən yaşlarında şərvənin ən gözəl ifaçısı kimi şöhrət tapan Fayiz sonradan özü də belə nümunələr yazmağa başladı” [4, s.343].

Buşəhrin musiqi mühitindən bəhs edən bir məqalədə qeyd edilir ki, şərvələr bütün Cənubi İran boyu yayılsa da, onların əsl vətəni Dəşti, Dəştistan və Təngistan sayılır. Onları ifa etmək üçün Fayizin dübeytilərinə müraciət olunurdu. Bu nəğmələr çox vaxt elə müəllifin şərvəsinə “Fayizxani” və “Dəstixani” adlandırılırdı [18]. Bu həzin və aşiqanə nəğmələrin ifaçılarına isə şərvəxan deyilirdi. Fayiz irsinin xalq içində sürətlə yayılıb məşhurlaşmasında və nəsilərə ötürülməsində bu nəğməkarların böyük əməyi olub. Abdulla Rezayi yazır: “Fayizin şərvələri insanların ürəyində elə möhkəm yurd salmışdı ki, onlar işləyəndə də, istirahət edəndə də, asudə vaxtlarında da bu nəğmələrə bir şənlik, əyləncə səbəbi kimi baxırdılar” [17].

Nəticə. Fayiz Dəştistaninin zəngin poetik irsinin əsasını təşkil edən dübeytilər yüksək bədii dəyəri, məzmun əlvanlığı və şəkil rəngarəngliyi ilə fars poeziya sənətinin ən parlaq nümunələri sırasında qərar tutub. Bu zəriflik və tərəvətlə dolu nəğmələr yarandığı vaxtdan xalqın mənəvi qidasına çevrilməklə yanaşı, onlarla söz ustasının ilham qaynağı oldu. Fayiz sənətinə sevgi İranın cənubunda Məftun Bordexuni, Məhəmməd xan Dəşti, Seyid Abdullah Ələvi, Şəfiq Şəhriyari, Əhməd xan Dəşti, Molla Hüseyn Kəbqani, Seyyid Əlinəği Dəşti kimi dübeytiçi şairlərin yaradıcılığına güclü təkan verdi.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT:

1. Rafael Hüseynov. Baba Tahir və dübeyti janrı. S.M.Kirov adına ADU-nun elmi əsərləri. Şərqişnaslıq seriyası, 1975.
2. Rafael Hüseynov. Məhsəti – necə varsa. Bakı, 1989.
3. Rafael Hüseynov. Baba Tahir sələfi Fayiz Dəştistani . “Şərq” tərcümə toplusu. Bakı, 2011.
4. А.А.Ромаскевич. Персидские народные четверостишия. ЗВОИРАО, т.23, Петроград, 1915.
5. http://shahramgeravandi.blogspot.com/2012/12/blog-post_6097.html
6. <http://shereno.com/post-8691.html>
7. <http://aryaadib.blogfa.com/post/396>
8. فایز و شروه خوانی در مناطق جنوب-20101219121608
9. <http://sherejonoub.blogfa.com/category/21>
10. <http://www.farastext.com/7638/lyrics>
11. <http://aryaadib.blogfa.com/post/396> **تخلص در ادبیات فارسی**
12. <http://www.jasjoo.com/books/wordbook/dehkhoda/>
13. ترانه های فایز نوشته عبدالمجید زنگویی
14. (fayez1.blogfa.com) - آرشیووبلاگفایزدشتی
15. <https://cgie.org.ir/fa/news/10759> تاریخ تصنیف و ترانه فارسی/ سیدمحمود سجادی
16. <http://fayezdashti.blog.ir/>
17. <https://www.mehrnews.com/news/2418724> **فایز تاثیرگذارترین و مردمی‌ترین**
18. مقاله "بوشهر و موسیقی : داریوش افراسیابی" www.DAFRASIABI.com
19. <http://ensani.ir/file/download/article/20101219121608>
20. <https://www.karnaval.ir/sharveh-iran-traditional-song>

Khuraman Hasanova

The features of the topics of dubeyties by Fayiz Dashtistani *S u m m a r y*

Dubeyti, is a type of lyrical poems of four lines and eleven syllables, widespread in oral and written poetry of Iranian peoples. Appearing first in a verbal form and acquiring glory, this genre moved into written literature from around the 10th century. In written poetry, the names of the most famous founders of dubeyti Baba Tahir Uryanai and his follower Fayiz Dashtistani are pronounced with a great respect and love. Nearly 400 dubeyti are the basis for poetic heritage of Fayiz Dashtistani. The article takes a look at the form and content of dubeyti, created by the poet in the tradition of oral poetry in plain folk language.

Хураман Гасанова

Особенности тем дубейтов Файиза Даштигани

Р е з ю м е

Дубейти, это тип лирического стихотворения из четырёх строк и одиннадцати слогов, широко распространённый жанр в устной и письменной поэзии иранских народов. Этот жанр, появившийся и прославившийся сначала в словесной форме, перешёл в письменную литературу приблизительно с X века. В письменной поэзии имена самых известных основоположников дубейти Баба Тахира Уряна и его последователя Файиза Даштигани произносятся с большим уважением и любовью. Около 400 дубейти являются основой поэтического наследия Файиза Даштигани. В статье исследуются особенности формы и содержания дубейти, созданных поэтом на основе традиций устной поэзии на простом народном языке.